

نشریه دانشکده ادبیات تبریز

۱۳۴۷

بهار سال

ادب طوسي

فهلویات لری

قدیمترین فهلویات که از زبان لری برای مانده منسوب به با باطن ایران است ولی آنچه قابل تردید نیست اینکه اولا تمام این فهلویات از باباطاهر نیست و نانیا بمروز زمان و بعلت جهل نسخ عموماً صورت اصلی خود را ازدست داده اند و آنچه امروزه فهلویات لری مینامیم از حیث زبان پیارسی دری تزدیکتر است تا بزبان لری معدلاًک با توجه به مشخصات زبان لری ممکن است قسمتی از این فهلویات را که صورت کهنه تری از آنها در دست است تاحدی اصلاح نمود و باین منظور در این مقاله بذکر و اصلاح فهلویات لری از مأخذ زیر میپردازم:

اول - نسخه ایکه بتوسط دوست فاضل و ارجمند هما آقای مجتبی مینوی از مجموعه شماره ۲۵۴۶ موزه قوئیه عکسبرداری شده و شامل دو قطعه و هشت دویتی از بابا طاهر است و تاریخ کتابت سال ۸۴۸ دارد (۱)

دوم - نسخه ایکه بشماره ۹۰۰ در فهرست کتب خطی کتابخانه مجلس قید شده

(۱) - رک مجله دانشکده ادبیات تهران سال چهارم شماره دوم ص ۵۶

و مجموعه‌ایست از اشعار شعراتا اوائل قرن هشتم (۱) و با اینکه این نسخه از حیث تاریخ به نسخه موزه قونیه مقدم است دارای این نصیحته میباشد که فهلویاتی از دو سه لرجه بدون ذکر نام گوینده در آن آمده که بیشتر آنها هربوط بزبان لری است و از نظر سبک و مطلب با شعر بابا طاهر شبیه است، مخصوصاً که قطعه اول آن صورت کاملتری از قطعه دوم باباطاهر است که در نسخه موزه قونیه دیده میشود و میتوان

قطعه مزبور را بوسیله آن اصلاح و تکمیل کرد

در تمام اشعار این مقاله تلفظ کلمات بر مبنای اعرابی است که در اشعار موزه قونیه دیده میشود و هر جا اصلاحی بنظر رسیده آنرا در هلالین گذاشته‌ام، همچنین در مواردی که کلمه یا حرکی اضافه شده آن قسمت اضافی را داخل گیوه قرار دادم و توضیحات راجع بلغات با آخر مقاله ارجاع شده:

الف - فهلویات بابا طاهر که در نسخه موزه قونیه آمده:

۱- قطعه اول:

(۱) - گر از رز (زر؛) او^۱ نهی دیوانه از (از) گل

به پرچینش کری وانوشه و ول

gar až zar ow nehi divâ ne až gel
be parcineš keri vânüşavo vel

معنی: اگر بجای گل دیوار از زر بسازی و پرچینش از بینشه و گل کنی

* * *

(۲) - گر او بشنیش^۲ نهی آن دار شمشاد

کر (که؛) او رونش^۳ کری آواج بلبل

gar ow baňneš nehi on dâr šemšâd
ke ow rüneš keri âvâj belbel

معنی: اگر بصحنش آن شمشاد بنشانی که بر طرف آن بلبل آواز کند.

* * *

(۳)- سر «ا» نجامان بشی بیا^۴ بهرزی بیای^۵ ته گوروی^۶ ماوای ته گل

saranjâmân bëši beyyâ beharzi
yâye te gür wi ma'vâye te gel

معنی : سرانجام بیکجا از میان میرود و جای تو گور و ماوای تو خاک باشد
۳- و اما قطعه دوم که در نسخه موزه قونیه از بابا طاهر آمده بنظر میرسد
که دارای نواقصی است و چون صورت کاملتری از آن در نسخه کتابخانه مجلس موجود است (۱) باید در ترجمه و تصحیح اشعار آن از نسخه مجلس نیز استفاده شود
بنابراین تک تک اشعار این قطعه را بالشعار نسخه مجلس مقابله کرده و آنچه بنظر صحیح می‌آید در ذیل همان شعر می‌آورم :

«ق» علامت نسخه قونیه - «م» علامت نسخه مجلس است
۱) - ق : زار جم دی ودای مورج اد خورد   موزجانی دودستی و خدا خدا درد
م : زارجی ور جه بولی موری اتخود   مورجی آن میان دست او خدادارد
آنچه بنظر من صحیح می‌آید :

زارجم^۲ دی^۸ جه بولی^۹ موری اد^{۱۰} خورد

مورجی آن میان دست او خدا درد^{۱۱}
zârejam di je büli müri adxard
müreji on miyân dast ow xodâ dard

معنی : کبکی دیدم از غشم انگوری موری میخورد و مور در آن میان دست بخدا داشت

* * *

(۲) - ق : ناگهان بامندند باز وداری   زارجش کشت و موران زارج اد خورد
م : به وذارتہ و ذرت بازی وذارتی   زارجش کشت و موران زار او خورد
صحیح آن ؟

ناگهان به و ذرت^{۱۲} بازی وداری   زارجش کشت و موران زار او خورد

nâgahân bevezart bâzi va dâri
zârejaš košto mûrân zâr avâ xard

معنی: ناگهان بازی از درختی گذشت کبک را کشت و مورانش زار بخوردند

✿✿✿

(۳)- ق : دال جالوند کوهان کرد پرواز بازش بکشت و خونش پاک واخورد

م : دالی اژ برزه کوهی کرد پرواز کرد پروازش بش باز او خورد

صحیح آن؟

دالی ^{۱۳} جالوند کوهان کرد پرواز بازش بکشت و خونش پاک واخورد

dâli jalvand kühân kard parvâz

bâzaš bekošto xunes pâk vâ xard

معنی: عقابی از کوههای الوند پرواز کرد و باز را کشت و خونش پاک بخورد

✿✿✿

(۴)- ق : بمدنچیروان در دین و د آئین بوکدش تیرو دال اژ کار بد رد

م : آمه نخجیروانی ساته بسکیم بو شاتیر و دال اژ کار وا کرد

صحیح آن؟

بمه ^{۱۴} نچیروانی ساته ^{۱۵} بسکیم بوکدش ^{۱۶} تیرو دال اژ کار وا کرد

bama naccirvâni sâta baskim

bowkadaš tiro dâl až kâr vâkard

معنی: کمی بعد نخجیروانی در رسید و تیرافکند و عقا برآ بکشت

✿✿✿

(۵)- ق : بشه نچیروان دست و چادرست چه منت بد کره اژ کار بد رد

م : و اتشان خچیروان دست و جادرست که اینت و ذکره اشکار وا کرد

صحیح آن؟

وات ^{۱۷} شانچیروان دست و جا ^{۱۸} دست که اینت و دکره اشکار وا کرد

vât šâ naccirvân dastet vojâ [vajâ] dast

ke inat vad karê eškâr vâ kard

معنی: شاه به نخجیروان گفت دست تو دست را بیفکند) (با شاه به نخجیروان گفت

دست را در عوض باید برد) که این جزای تست که شکار مرا کشته

***

۶)- ق : منامی نشه اعنی که من کرد   بمن هرا آن کرند هر و د که من کرد
 ۷) : و اتشاته به این وستاخ هبی   دمنش واکرند این و د که من کرد
 صحیح آن ؟

واته شاته باین وستاخ ^{۱۹} هبی   بمنش واکرند هر و د که من کرد
 vâta šâ te bein vestâx mabbi
 bemanaš vâ kerand har vad ke man kard

معنی: نخجیر وان گفت ای شاه تو باین «عمل خود»، گستاخ هباش هر بدیرا که من کنم
 بمن بر میگرددانند(یعنی: توهם کیفر بدی خود را خواهی دید)

***

۷)- م : خرم آن کیژ ^{۲۰} کو و د کاره ینی(نبی)
 خوش دل آن کیژ کو و د تکوی^{۲۱}(تکون ؛) کرد

شعر اخیر در نسخه موزه قوئیه نیست و ظاهرا با اصلاحی که شده باید صحیح باشد .

xorrani on kiž ku vad kâra nebbi
 xošdel on kiž ku vad netgovan kard

معنی: خرم کسی که بد کار نباشد و خوش دل کسی که بدنیاندیشید

***

۸)- یا کم در دی هنی در یه(یا) نبديار   یا کم خوردمد (دی) گهان پیدا نبديار
 من ازان رو بدامان ته زد دست   ده(که) گردونت «هنی» پروپائی(برپا) نبديار
 yâ kem dor di hani daryâ nebod yâr
 yâ kem xor di gehân peydâ nebod yâr
 man až on ru bedâmâne te zad dast
 ke gardünet hani bar pâ nebod yâr

معنی: ایدوست: جایی که من در دیدم هنوز دریا وجود نداشت و جایی که من
 خوردشید دیدم هنوز جهان نبود ، من آن روز بدامان تو دست زدم که هنوز گردونت

برپا نشده بود .

۴- یا که اژ مهرتم دم می زد ای یار خویش و بیگانگان (بیگانه) سنگم می زدای یار
جرم اینه که اژ (از) ^{۲۲} تهدوست دارم نه خونم کردونم را ^{۲۳} (رانم؛ هی) (می) زدای یار
 yâ ke až mehretam dam mi zad ey yâr
 xišo bigâna sangam mi zad ey yâr
 jormom ina ke až te düst dârom
 ne xünam kardo râ nam mi zad ey yâr

معنی: ای دوست! هر جا از مهر تو دم میزدم خویش و بیگانه سنگم میزد، جرم من
ایستکه تو را دوست دارم نه خون کرده ام و نه راه زده ام .

☆☆☆

۵- من آن پیرم که خواندم قلندر نه خانم بی نه هانم بی نه لنگر
رو همه رو ور آیم گرد گیتی شود ر آیه و او سنگی نهم سر
 man on pirom ke xânandam qalandar
 ne xânam bi ne mânam bi ne langar
 ru hama ru var âyom gerde giti
 šow dar âyé vo ow sangi nehon sar

معنی: من آن پیرم که مرا قلندر میخوانند، خان و مان و لنگر ندارم همه روز
گرد گیتی میگردم و چون شب شود برسنگی سر میگذارم :

☆☆☆

۶- یا از (از) این بند در از (از) ^{۲۴} ناوه کتیم ^{۲۵}
خونم اد (ار؛) خورد و (خورد) در خونناوه کتیم
یا در این شومه گیتی ام نیا یا اژ خوبی باره ^{۲۶} در ورلاوه ^{۲۷} کتیم
 yâ až in band dar ežnâva kattim
 xünam ar xord dar xünâva kattim
 yâ dar in šüma giti am neyâ yâ
 až xo beybâra dar var lâva kattim

معنی: یا زاین بند در ناحیه او افتمن و اگر خونم خورد در خونابه افتمن، یا در این گیتی شوم هرا جا نباشد و یا یگباره از خود در بریار افتمن (یعنی هستی خود را در دوست فنا کنم و از خود بی خود شوم)

۷- پنج روزی هنی ^{۲۸} خرم گهان بی زمین خندان برمان ^{۲۹} آسمان بی پنج رونی (روزی؟) هنی هازید ^{۳۰} و سامان نه جینان ^{۳۱} نامونه زنان نشان بی

panj rüzi hani xorram gehân bi
zamin xandân berammân âsamân bi
panj rüzi hani hâ zi do sâmân
ne jinân nâmo ne žânân nešân bi

معنی: پنج روز دیگر هنوز جهان خرم است و زمین با آسمان رضنده می خنده پنج روز دیگر هم برای این دو کون هست که نه از زمین افر و نه از آسمان نشانی باشد

۸- الف ^{۳۲} کز کاف و نونش ^{۳۳} سرببر کرد همش هامان ^{۳۴} گهان او لا جور کرد انکش اد آفری گردون گردان آنش ادسات و ^{۳۵} و من انداجه ار ^{۳۶} کرد

alef kaž kâfo nüneš sar kebar hard
hamaš hâmân gehân ow lâjevar kard
onkaš adâsari gardüne gardân
ânaš ad sâto man andâja ar kard

معنی: خدا که از هستی خود سر برآورد هدو همه جهان را برلا جور د گرفت آنکه گردون گردان را آفرید او می ساخت و منش اندازه گربودم

۹- بشم بالوند دامان مو نشانم ^{۳۷} دامن اڑ هردو گیتی هاو شانم نشانم توله ^{۳۸} و مویم بزاری بی که بلبل هنی وا (دا) ول نشانم

bošom balvand dâmân mow nešânom

dàman až har do giti hâ vešânom
nešânom tüla vo müyom bezâri
bi ke belbel hani dâ vel nešânom

معنی: بروم بدامان الوند هوبنشانم ودامن از هردوگیتی برافشانم، شاخ بنشانم و
بزاری بمویم باشد که بلبل باردیگر از گل نشانی بمن دهد.

☆☆☆

۱۰- از آن اسپیده بازم همدانی بتنبائی کرم نچیروانی
همه بمن و ذیرند^{۳۸} جرغ^{۳۹}(و)شاهین بنام من کرند نچیروانی
az on espida bâzom hammadâni
betanhâyi herom naccirvâni
hama beman vadîrand car8o šâhin
benâme man keran naccir vâni

معنی: من آن سپید باز همدانیم که درشکار یکتاپیم و چرخ وشاهین همه برای من
وزیرند وبنام من نخجیر میکنند.

☆☆☆

ب - اشعار یکه در نسخه خطی شماره ۹۰۰ کتابخانه مجلس بدون ذکر نام
گوینده آمده با توجه بسبک ولهجه از نظر کلی بدو دسته تقسیم میشود:
دسته اول آن قسمت که بزبان لری است و از نظر طرز فکر میتوان احتمال داد که بعضی
از آنها مربوط بباباطاهر باشد؟

دسته دوم فراویاتیکه بلجه‌های شمال غربی آمده و بحدس نزدیک بیقین
مربوط بنواحی زنجان و آذربایجان است.

در این مقاله فقط بذکر فهلویات دسته اول پرداخته و فهلویات دسته دوم
را موکول بمقالاتی جداگانه مینماییم:

۱۱-قطعه دوم:

دلم تاوشن^{۴۱} سامان تهدارت (ی؛) گوش برپرس و پیامان ته داری

ارایرو داد بی و داوری بی دست وینی که وادامان تهداری

delem tâve šone sâmân te dârè
gôš bar porso pey âmân te dârè
ar iru dâd biyo dâvari bi
daset vini ke vâ dâmân te dârè

معنی: دلم شوق شدن بسامان توداردو گوشم پرسش و پیغام است، اگر روزی دادو
داوری باشد خواهی دید که دستم (برای دادخواهی) دامن ترا گرفته است.

***

۱۲ - قطعه هفتم:

جته (جه؟) ته پیشه چبد و دزینهاری^{۴۲} جمن ود بردن و ویداد خواری^{۴۳}
ته و خوا و خود و رامش (رامشن) و خوشی ازو تاو و تو و نالش (نالشن) و زاری
jete piša cebod vad zinehâri
jeman vad bordano vidâd xâri
tevo xâvo xoro râmešno xüši
azo tâvo tovo nâlešno zâri

معنی: پیشه تو چوب دعهدی بود پیشه من تحمل بیداد و بدیرهای تو است، تو و خواب
و خوشی و رامش، من و سوز و تب و ناله زاری.

***

۱۳ - قطعه یازدهم:

شو ار چه تیره^{۴۴} بی هم با هشی بی دل ار چه سوتھ بی هم کامشی (کامشی) بی
بر و نیکی کر و هریا کی ته بی هر که نیکی کری هم نامشی بی
šow ar ce tehra bi ham bâmaši pey
del ar ce süta bi ham kâmaši pey
berow niki kar o haryâ ke te bi
har ke niki karè ham nâmaši pey

معنی: شب اگرچه تیره باشد از پی بامدادی دارد، دل اگرچه سوخته باشد
از پی کامی دارد، بهر جا که هستی بر و نیکی کن، هر که نیکی کند او را نامی از

پی است.

***

۱۴- قطعه دوازدهم :

ات برم رنجه وی بر یا خو چوبی   دزرم توزد خور یا خو چوبی
 دلم باذر «ن» کردی چو کوران   به پختم وانها سر یا خو چوبی
 at barom ranja vi bar yâ xo cübi
 de zarrem net vazad xar yâ xo cübi
 delema bâzaret kardi co kürân
 be poxtem vânahâ sar yâ xo cübi

معنی: بیر تو بدون شمر یا چوبی رنجه هستم (یعنی نه مینوازی و نه میازاری)
 بر ذره من نه خورشید تو میتابد و نه چوب تو، دلم را با ذرت چون کوره مشتعل
 کردی، به پختنم سرپوش یا چوبی بنه

***

۱۵- قطعه سیزدهم :

بامدادان که مز که خور^{۴۴} وزی^{۴۵} خور   چه شاهان چه شوانان خور روزی خور
 دلم ویرانه «و» چشم خورا رو   نه بویرانها خو شتر وزی خور
 bâmdâdân kem az koh xar vazè xor
 ce šâhân ce šovânân xar vazè xor
 delem virâna vo cašmem xorâru
 ne bê virânahâ xoštar vazè xor

معنی: بامدادان که از کوه خورشید خوش میدمد و بر شاه و شبان خوش
 میتابد، دلم ویرانه است و چشم بر روی خور که خورشید بویرانها خو شتر میتابد

***

۱۶- قطعه پانزدهم:

دل و وید^{۴۶} و ول سنبل مبنید^{۴۷} میان لاگهانش^{۴۸} گل مبنید^{۴۹}
 بیش پنج رو نبی واژار^{۴۸} گیتی^{۴۹} نی بدین پنج روزی دل مبنید

del va vido velo senbel mabandid
 miyâne lâgahâneš gel mabandid
 biše panj rü nebi vâžâre git
 ni bedin panjruži del mabandid

معنی: دل به یدو گل و سنبل مبندید، در سیل گاه جهان خانه مسازیده باز ار
 گیتی بیش از پنج روز نیست، نه! باین پنج روزه دل مبندید.

***

ج- در راحة الصدور راوندی در دومورد اشعاری از علاء الدوّله عربشاه و پرسش

فخرالدین خسر و شاه بزبان لری موجود است که ذیلاً درج میشود:
 اول - علاء الدوّله عربشاه که در قرن ششم بزرگ همدان بوده به سلطان
 سلیمان در موقعیکه اورا احضار کرده بود، نوشته(۱)

۷- بود ارونند کوه اج یابنشی^{۴۹} اروندار و ندبی واذايد (آیه؟) و شی^{۵۰}
 bevâd arvand kuh aj yâ benaššè
 arvand ar vand bi vâd âyè vašši

معنی: کوه الوند بیاد از جا حرکت نمیکند، الوند اگر در بنداست با دبرای تو میآید

***

دوم- سید فخر الدین خسر و شاه پسر علاء الدوّله موقعیکه در قلعه سر جهان

محبوس بود این دو قطعه را به سلطان سلیمان نوشته(۲)

۱۸- خویش و بیانه^{۵۱} و آزاد و بنده و آنکشان و اتها^{۵۲} کیائی بتنه
 او جمن خو(خون؟) نشان^{۵۳} باهت^{۵۴} شمشیر وز (ور؟) بتنگی دریم^{۵۵} اسیر بونده
 xišo biyâna vo âzâdo banda
 von kešân vât há ke âyi betonda
 ow jeman xün nešâna bâht šamšir

(۱)- راحة الصدور چاپ لیدن ص ۴۵

(۲) راحة الصدور چاپ لیدن ص ۴۶

var betangi darim asir hevanda

معنی: خویش و بیگانه، آزاد و بند و آنکسان که ترا واداشته‌اند که بخشم
بیائی، نشاید که برخون هن شمشیر یازند و اگرچه به تنگی اسیر بند داریم

✿✿✿

۱۹ - ازان روا که بورویم (بورویم؟) مانم نه اج خویشان نه اج بیانه آنم

کی نوا^{۵۷} کز (کز)^{۵۸} باین بیانه بومان والله (دانه) زیونده مانم یا نمانم

âžon ru vâ ke bu var vim mânom

ne aj xišân ne aj biyâna ânom

ke nevvâ kež be in biyâna bümân

dânè zivanda mânom yâ nemânom

معنی: از آن روز باز که بریم خانه من شد نه از خویشانم و نه از بیگانگان، که باید
کسی در این سرزمین غربت نداند که زنده خواهم ماندیانه!

لغات و توضیحات

۱ - **ow** = بر «اضافه» (رک: مقاله‌های سابق)

۲ - **bašn** = سروبن و اطراف هرچیز - بلندی و پسته - قد و بالا - قدر -

قسمت و بخش - و در لری دو معنی اول معمول است

۳ - **run** = جهت و سمت و طرف - (پهلوی **ron**) : بچشم اندرم دیده
از رون تست بچشم اندرم جنبش از سون تست (لغت فرس)

۴ - **(ب + ای «یک» + یا «جا») beyyâ** = بیگجا

۵ - **yâ** = جا

۶ - **vi** = باشد - (این شکل غالباً در موردی بکار میرفته که مفید معنی
یقین بوده و در غیر اینصورت «bi» مستعمل است)

۷ - **zârj** = کبک (در اغلب نقاط گیلان **zarj** و در هرزنی **zarac** گویند)

۸ - **di** = مخفف « دید » (سوم شخص مفرد ماضی از **dian**)

۹ - **bül** = غژم انگور (در کردی نیز بهمین معنی آمده)

۱۰ - **adxord** = میخورد - کلمه **ad**، که در لری قدیم درمورد استمرار

بکار میرفته، گاهی در بعضی افعال بصورت **at** دیده میشود (واين امر بستگی بحرف اول کلمه بعد دارد) امروزه در لهجه های غربی ایران موجود است مثلا در آشتیانی بصورت **ed** و در خوانساری **od** بکار میرود

۱۱ - **dard** = سوم شخص مفرد ماضی از فعل **dardan** (معنی « داشتن »)

۱۲ - **vezartan** = سوم شخص مفرد ماضی از فعل **vezartan** (معنی گذشتن و عبور کردن (این فعل در پهلوی بصورت **vetartan** آمده))

۱۳ - **dâl** = لاشخورد - عقاب (در کردی و گیلکی نیز بهمین معنی آمده)

۱۴ - **bama** = « بیامد » (سوم شخص مفرد ماضی مطلق از فعل **aman**)

۱۵ - **sâta** = محرف ساعت

۱۶ - **bowkadan** = سوم شخص مفرد ماضی (از **bowkad** = بفکند)

۱۷ - **vâtan** = سوم شخص مفرد ماضی از **vâtan** (معنی گفتن (صیغه های مضارع آن از **jâz** صرف میشود))

۱۸ - **vojâ** = سوم شخص مفرد مضارع وامر از فعل **vojiyan** (معنی انداختن)

و پرت کردن (در گورانی **vozin** = بیندازد، بفکند (واگر **vajâ** خوانده شود « بعض » معنی میدهد))

۱۹ - **vestâx** = گستاخ

۲۰ - **kiž** = کس

۲۱ - **netgovan kard** = (نت + « گون » مخفف و محرف « گمان » + کرد)

گمان نمیکند، نمیاندیشد ؟

۲۲ - **az** = من (رک: مقاله های سابق)

- ۲۳ = **râ nam** = را مخفف «راه» + ن «نفي» + م «ضمير»

- ۲۴ = **ežnâva** = (از = «اش» ضمیر مفرد غایب + ناوه) = ناوه اش ، ناحیه اش

(واگر «از ناوه» صحیح باشد نام ناحیه ایست در همدان)

- ۲۵ = **kattiyân** = (مخفف «کفتیم») = اول شخص مضارع جمع از فعل (

کفتیم) = بیافتیم

- ۲۶ = **beybâra** = (ب + ای «یک» + باره) = یکباره

- ۲۷ = **lâva** = دلربائی و دلفریبی و مجازاً بر معشوق استعمال میشود - (در

کردی نیز بهمین معنی آمده)

- ۲۸ = **hani** = در لرجه‌های غرب و شمال غرب کلمه «هنی» بمعنی «هنوز» و

«دوباره» و «دیگر» بکار می‌رود در اینجا معنی اول مراد است و در شعر دوم همین قطعه

معنی اخیر نیز بکار رفته

- ۲۹ = **rammân** = (رم + آن «حالت») = رمنده، گریزندہ (صفت برای

آسمان آورده شده)

- ۳۰ = **hâzido** = (ها = هست + «زی» مخفف «از این» + دو) = هست از این دو ....

- ۳۱ = **jinân** = (جین + آن جمع) = زینان از اینان

- ۳۲ = **alef** = کلمه الف در اشعار عرفان غالباً بخدا اطلاق میشود و در اینجا نیز

مقصود خداست

- ۳۳ = مقصود از «کاف» و «نون» کلمه «کن» و اشاره است با آن و اذار ادشیتا

آن یقول له کن فیکون

- ۳۴ = **hâmân** = هموار و صاف - (هاماں گهان، کنایه از آسمان است)

- ۳۵ = **adsât** = (سوم شخص مفرد ماضی استمراری از فعل «ساتن» بمعنی

«ساختن») = میساخت

- ۳۶ = **ar** = گر (انداجه ار = اندازه گر)

= vešāndan = مکرر - ۳۶ (دوم شخص مفرد مضارع از فعل)

افشاندن) = فشام

= tūla = شاخه (در کردی نیز بهمین معنی آمده) - ۳۷

= vadīr = وزیر ؟ - در اشعار لری قرایینی در دست است که نشان میدهد

در مواردی « ز » به « د » تبدیل شده

= car = نوعی از مرغ شکاری و آنرا « چرخ » گویند - ۳۸

= tāve šon = (تاو + شن « شدن ») = شوق رفتن - ۴۰

= vadzinehāri = بدعهدی - ۴۱

= vidâdxâri = بیدادکشی ، خواری - ۴۲

= tehra = تیره (در اوستا (tethra) - ۴۳

- ۴۴ xor = که در این چابمناسبت قافیه xar تلفظ میشود در لری بدو

معنی آمده : خورشید ، خوش - و در این اشعار بهر دو معنی بکار رفته

= vazé = (سوم شخص مفرد مضارع از فعل « وزیدن » بمعنی دمیدن) - ۴۵

= vîd = بید - ۴۶

= lâgahân = (لا « بمعنی سیل » + گه مخفف « گاه » بمعنی محل

+ ان « جمع ») = سیل گاهان - ۴۷

= vâžâr = بازار - ۴۸

= benaššè = (سوم شخص مفرد مضارع منفی از فعل šon = بمنی

شدن و رفتن) - ۴۹

= vašši = برای + تی « خطاب ») = برای تو - ۵۰ (وش =

= biyâna = مبدل یگانه (در اشعار باباطاهر همهجا یگانه بکار رفته) - ۵۱

در صورتی که در اشعار راحه الصدور با اینکه ۱۵۰ سال بعد سروده شده ملاحظه میشود که

«گ» به «هی» تبدیل شده، در عین حال این صورت اخیر برای نزدیکتر است)

= **vât+há** - ۵۲ = «گفته» هست

= **tonda** - ۵۳ = (از تندیدن به معنی پرخاش و غضب کردن) = خشم، تندی

= **nešâna** - ۵۴ = (سوم شخص جمع مضارع منفی از **šâsan** = شایستن) = نشایند

= **bâhtan** - ۵۵ = (مصدر مرخم از **bâht** باختن) = باخت

= **darim** - ۵۶ = داری مرا

= **nevâvâ** - ۵۷ = نباید

= **kež** - ۵۸ = مخفف «گیژ» = کس

